

Цетиње, 13. септембра.

Ради се на измирењу Србије и Црне Горе.

Тако јављају неке стране и српске новине, а међу овима на првом мјесту један биоградски лист, који је орган оних лица у Биограду, која су највише допринијела да односи између двију српских држава буду овако жалосни какви су данас.

Ако се у истини ради на измирењу, онда се томе од срца треба радувати. Родољуби српски са болом у души морају гледати на чињеницу, да између двију српских земаља влада нека запетост. Ми се гласу о измирењу највише радујемо. Нас је највише и бољело све оно, што се у току пет година из Биограда предузимало и чинило, да се заваде Србија и Црна Гора. Бол је наш био превелик, јер са своје стране ничим нијесмо давали повода за раздор, пошто смо се само бранили од једне напасти. А жао нам је било највише и зато, што се из Биограда насртало на службену Црну Гору противно вољи и расположењу народа српскога у Србији.

Сад се, пеле, ради на измирењу. Из Биограда долази вијест о томе. Покушаћемо да јој вјерујемо, и ако нам једоста тешко вјеровати у добар глас за слог, потиче ли данас само отуда. Много су се о њу огријешили у пошљедње вријеме, тако да им мало вјере можемо поклонити, ако можда и истину говоре. Нека буде истинито, што јављају. Њихове жеље за измирење, само ако су искрене и срдчане, наићи ће овдје широм отворена врата. Увреде ће се заборавити, осјећаји праведнога гњева биће потиснути од добро схваћених општих српских интереса, те ће се, колико стоји до нападаних и изазиваних, учинити све могуће, да буде онако како треба. Али, то не значи, да не смије бити погодаба. Мора се са стране, која је без повода вријеђала, дати гаранција, да се старо зло неће поновити. Ко би иначе могао вјеровати у сталност и бити спокојан? Један насрне на другог са пожем у руци и промани циљ. Зар онај, који је имао бити жртва, да своје нападачу вјерује, прохтједне ли му се, пошто није имао успјеха, да неуспјех заглади загрљајем и пољупцем? Не може се лако вјеровати у љубав и добро расположење онога, који вас је хтио убити и о чијој сте убилачкој намјери према вама стекли увјерење на основу доказа. Ту се измирење не може постићи на основу фразе, па послјије никоме ништа! Могу и најгорни непријатељи постати пријатељи, али између двојице, од којих је старији на млађега кидисао с предумишљајем да га убије, стара се љубав не може подгријати

празном слаткорјечивошћу, већ материјалном гаранцијом.

Такву је гаранцију Црна Гора у праву тражити. Без ње је заједнички рад немогућ, љубав и искреност у односима још мање. Јер, треба знати, да се измирење има вршити са људима, који су нам поткопавали домаће огњиште, који су у кућу нашу уносили заваду и на пошљетку хтјели да побију све што је прво и најугледније у нашој заједници, те се зато није чудити, што је наша сумња велика. Они се у осталом ни најмање не труде, да ту нашу сумњу ма чиме разбију. Кад се говори о измирењу, обмањују свијет, да Црна Гора мора да се мирни, да би јој срамота била мања. То је доказ, да им до измирења није стало, јер таквом клеветом не би дражили онога, с којим су тобоже на прагу измирења. Хоће само да баце прашину у очи лаковјерноме свијету, а с друге стране раде и даље противу Црне Горе.

Је ли то измирење?

Црна Гора и „Пијемонтези“

Из Биограда се преко једнога листа поручује овомо нама, да Црна Гора није српски Пијемонт. Њој, веле, није мјесто пред фронтом, већ на десном крилу; али, како је у пошљедње вријеме, по схватању терасиских Пијемонтеза, тобоже „скренула са правога српскога пута“, то јој сада није више мјесто ни на лијевој крилу, него далеко позади.

Чему им је то сад било потребно? Зашто да вријеђају понос и осјећање цијеле једне српске независне државе у времену, кад се, како управо они јављају, ради на измирењу, у времену, кад је слога најпотребнија? Је ли потребно изазивати и дражити, ако се са противне стране искрено жели измирење, нарочито кад се још мора претпоставити, да изазивања такве врсте неће остати без достојнога одговора?

Црна Гора себе не назива српским Пијемонтом. Таква се похвала са Цетиња није чула ни онда, кад није било данашње слободне Србије. Не чује се ни сада, кад се на биоградским Теразијама ради најмање пијемонтски. Црна Гора не иде тако далеко да присваја титуле, које само народ српски може дати ономе, који га буде умислио најбоље заступати у великоме свијету. Она се неће хвалити празним ријечима, већ ће само радити онако, како је и до сада радила и ићи путем, којим је и до сад ишла и дошла до угледа, који ужива на Балкану и у образованоме свијету.

Али, зато је Црна Гора у праву тражити, да бар са братске стране, богатије само пашњацима, плодним њивама и разноврсним земаљским благима, буде поштована као независна српска држава, која је Србији увијек на расположењу за рад на остварењу заједничких тежња. — Црној Гори не може нико, а најмање неки данашњи политичари биоградски, одрећи пра-

во, које има као српска држава. Она не тражи прво мјесто — јер је само народ српски позван да оцијени, које мјесто коме припада — али захтијева, да не буде потискивана са положаја, до кога је дошла једино својим трудом и руководством своје династије. Из Биограда се не може одређивати, гдје ће Црна Гора стајати, јер те наредбе не долазе од братскога јој народа Србије, него од неколицине власника, који себи присвајају права, која им нико није дао. Црна Гора ће стајати само ондје, гдје је намјесте њени и српски интереси, а никада ондје, гдје је будућућу сепаратистички интереси данашњих биоградских власника. Уз цијелокупни народ српски Црна Гора биће вазда као и до сад, а са добрим народом српским из Србије приправна је увијек дијелити судбину. Пред његовим фронтом она се неће истрчавати ради празних ријечи. Стајаће у његовим редовима, и ако буде требало вршити јуриш, тек тад ће истрчати у прве редове, не да бере какве лаворике, већ да прва принесе свој дуг народу српском. Неће се она окривити на оне, који је данас потискују са деснога и лијевога крила чак позади. Кад би њима било много стало до Српства, које им је увијек само на језику, не би они Црну Гору потискивали, него би је звали у помоћ и у заједнички рад.

А пошљетку ко су ти, што данас из Биограда Црној Гори одричу право да може бити на десном и лијевој крилу српском?

Они су Пијемонт; они су Пијемонтези.

Тако сами себе називају.

Зар збиља Пијемонт?

Прочитајте њихове новине, па ћете брзо видјети како сами себе цртају. Свакојега свога министра називају лоповом, свакојега истакнутог политичара туђинским агентом.

Зар то Пијемонт, који, по њиховоме сопственоме признању, на врховима своје управе има људе са таквим кондилама?

У неослобођеноме су Српству створили вашар; гдје год су турили свој прст, свуда су посијали раздор; млађе су напујдали против старијих и старије озловољили према млађима. Маћедонију им отели Бугари, под прагом им је у Новоме Саду нечувена партиска оргија, која сише срж животне снаге тамошњих Срба, и они, Пијемонтези, мјесто да утичу на њихово измирење и стишавање, шаљу тамо свога шефа пресбирора, да за једну страну агитује против друге.

То Пијемонт?

Срби из Новог Сада и Загреба завадили се до крајности. „Застава“ и „Србобран“ душмански се кољу. Оба листа сложна су у нападима на Црну Гору. Пијемонт терасиски могао их је сложити у наопакоме послу, али не и измирити и сложити против Векерла и Рауха.

Под прагом Црне Горе покрећу лист, не да брани свесрпске интересе, него да напада Црну Гору и Кијаза Николу!

Је ли то пијемонтски?

У Црну Гору покушали су да унесу угарак свађе и крвне заваде, хтјели су да разруше овај чврсти

ослонац српских нада, и на пошљетку послали су и бомбе, да би је обезглавили и уништили као српску државу.

Да ли би тако радили прави Пијемонтези?

А што даље ићи и рећати, зашто infandum repovare dolorem? Они, који вазда чепркају по нашем огњишту, стоје ли пијемонтски на својој рођеној?

Пред Аустријом, због које нас непрестано клеветају да смо јој се продали (чак и Ловћен!), пали су на кољена; по тјемени сипају покајнички пепео; љубе скуте и руке по Бечу и Пешти; дају изјаве, којима још више стежу ланце око руку и ногу оних својих жртава у Загребу; на своје земљиште пуштају аустријске чиновнике, да им гамо врше контролу, и опет осталоше Пијемонтези!

Пијемонт без угледа, без веза са великим свијетом, завађен са двијема братским државама на Балкану, осамљен и напуштен; Пијемонт, чији се сав петогодишњи рад састоји у томе, како ће се мине потпалити под сродном му и братском црногорском владалачком породицом, — Пијемонтези, који своје јунаштво не показују на Косову, него ноћу у ложници свога Краља и Краљице; који су јуначкој и витешкој српској војсци задали удар у части и слави, коју је стекла у борби за ослобођење, увеличање и независност Србије!

Је ли то Пијемонтски? Је ли њихов рад српски и нијемонтски? И зар послјије свију покора, што их у ових пет година починише, и зар послјије врхунца антипијемонтскога рада, до кога су доспјели, покушавају да убију чак и Кијаза Николу, да они имају право од вијекова слободној, поносној и ничим неокаланој Црној Гори одрицати самоопредјељење? Камо среће да јесу Пијемонтези! Боље би било и њима, и нама, и Српству.

Црна Гора може се само поносити, што није ни на десном, ни на лијевој крилу таквих Пијемонтеза. У колико ће даље бити од њих, у толико ће ближе бити народу српском у Србији и задатку, који јој је намијењен као српској држави.

Догађаји у Љубљани

Један од најмачних, али најнежњих и најпозитивнијих словенских народа су Словенци. Притјешњени с једне стране од Вијетца, с друге стране од Италијана и Аустријанаца, Словенци претрпљују тешке дане. Не даду им ни слободу, те су Словенци под тим притиском са три стране постали најкроткији, најмирнији и најпокорнији. Они су дуго и мирно сносили сав притисак и пошљетку су радвали на своје народној напредку. Па и ако тако мирни, кротки и пошљетку, њих нијеу никакво остављали на миру, но се над њима притисак чинио све већи. Најзад је дошао до тога, да се и њихова крв њихова просе.

За сада ћемо се ограничити на пошљетним догађајима, који су се са Словенцима збили.

Почетком овог мјесеца у Штују, у Штајерској, држали су Словенци скупштину друштва св. Тирила и Метода. Оно њихово скупштинско сједиште није се допало Нијемцима, те су варварски напали на њих, напали им на куће и радње, па и на саме Словенце, падајући многи од њих физички пострадали.

Тај догађај у Пггју толико је потресао Словенце у Љубљани, да нијеу могли остати равнодушни, него су, да би вратили Нијемцима зајам, држали у Љубљани скупштину, на којој су ријешили, да све Нијемне бој-котоују.

По свршеној скупштини Словенци су по-чели да демонстрирају противу Нијемана. Те су демонстрације продужене и у недељу, кад-да је прогину Словенца нападена и појена. Како је појена састављена од савијех Није-манца, она, у мјесто да посредује и да перде угуше, почела је да изазива и Словенце да ерамоги.

Словенци најесу могли да остану равнодуш-ни противу тога нападана, те су стали да реагирају. Војска је тада јурирала на Словен-це и многе је од њих на пушката поубијала, а многе пожемица разијела.

Овај догађај Словенце је толико оторчио, да су са својих радња почели да екидају немачке патисе, а они, што су резервни официри, подложу остане.

У Љубљани је прогласиено опасно стање. Бијела Љубљана завела се у црнину. Све су узале заповједи заштарма и војници. Слове-начке пошине надају напредна издана у цр-пом оквиру, а многе се плајене. Међу Слове-начкима је завадало силно оторчење. Офи-цирима су Словенци прогласили свеоштит бојкот. По узимања вратари силан народ, на-оружан револверима.

По рашаја, које су Словенци задобили, констатовано је, да је појена на њих напа-ла када су отунали. То показују ране, добијене на задњем дијелу тијела.

Начелник Арибар пратио је протест мип-старства.

Општински одбор држао је сједницу и на-пој дотно реакцију, којом се општро осу-ђује крвопролитне певичих Словенана.

За пријеме крвопролитна у Љубљани је био-такав жеток, да се тек сада види шта је све са Словенцима чиниено. Војска није само-нападала на народ, који се поплачно, перг-је узлазила и у твотионице и ондје клала, све што јој под нож долазило. Није поште-дила ни саму францачку цркву. За све то-вријеме ужасни су се пријори одигравали. По узимања је крв текла потоцима.

Догађаји они не само да су изазвали сил-но оторчење међу свима Словенцима, него је-оторчило и цео словенски народ, који сада-уостаје противу онога напарства и тражи, да-се словенски елемент једном за свагда рас-кусура са Нијемцима. То мисле да постигну-на тај начин, што би Словени објавили Ни-јемцима економски рат.

О разлоју догађаја проговорилимо нарочито. Али на тоје није остало. У Марибору су-Павјемци приредили демонстрације и том при-ликом навалили на словеначки «Народни Дом» и разбили све прозоре, па су послје паср-пузи и на саме куће словеначке, не штеде-ћи ни једну, као год ни зграде словеначког-бискупа, штампарије и семинара.

У Цељу се било чуло, да ће Словенци-дећи, те су се Нијемци били окупили, да на-падиу на словеначке соколе, али како их-није било, то су приредили демонстрације-противу мјесних Словенана, те је дошло до-жањих сукоба.

У Брешцима је такође дошло до сукоба. Као што се види, Словенцима са свију-страна првијети опасност.

Хроника

Дамоклов мач — Свршавају са пјесмама — Драгоцјено признање.

Дамоклов мач. Биоградски лист „Ср-бија“ вели, да над службеном Црном Го-ром ниси Дамаклов мач њених гри-јехова према Српству, ушлед чега сада, тобоже, мора да попушта на свијема ли-нијама ради измирења са службеном Ср-бијом. Нама није познато, да је се Црна-Гора ма у каквој прилици огријешила о-интересе Српства, и да би јој због тога-висно над главом Дамоклов мач. Званич-ној је Црној Гори савјест мирна. Она не-ма на својој души никакво убиство, нај-мање владалачко. Њен је сав рад чист-од сваке мрље. Чисто сумијемо, да-ли би тако о себи могла рећи и она-страна, којој се над главом званичне Цр-не Горе привија Дамоклов мач. Изгледа-да је такан над њиховом главом, па да-би свој страх учинили мањим, измишља-ју да се мач налази над туђом. Пла-шљивци у много лакше над звиждука по-кад ћути, а убици кад уображава да су-и други убице, ма никад то и не били. Тако ће бити да је некијема и у Биогра-

ду. Они знају врло добро, да над њихо-вом главом ниси Дамоклов мач крви про-ливане ноћу 29. маја 1903. год. у био-градском краљевском двору. Они виде-над собом и Дамаклов мач њјева анти-завјереничкога и незадовољства српске-војске, која не може више да трпи и над-собом Дамоклов мач гуњих гријехова, за-које је она најмање крива и одговорна.

Свршавају са пјесмама. Људски се-вијек тако развија, да се најприје отпо-чиње са појезијом и пјесмама. Неки су-и у томе изузетак. То је биоградски „Сло-венски Југ“. Он се враћа од свршетка-почетку, тако да ће се на пошљетку уда-вити ондје, откуд је произишао. Почео-је са грдицама, памфлетима, завјером, по-ливом на буну и бомбама против Црне-Горе, а сада свршава са пјесмама против-Књаза Николе. Кад испуцају и ту бате-рију онда им ништа више не остаје по-лудница на Врачару.

Драгоцјено признање. Један хрватски-лист доноси чланак о завјери у Бугарској. По-стилу и језику судећи, рекло би се да-га није писала хрватска редакција тога-листа, већ нека српска завјереничка рука. На једиоме се мјесту у томе чланку ве-ли, да је бивши бугарски дипломатски агент-у Биограду био ангажован у црногорској-завјери!

Мило нам је да то сазнамо из таквога-вјеродостојнога извора. До сада ми го-нијесмо знали.

Мисли

И крајње је вријеме да се увиди, да-има много случајева, гдје је памет замје-нила број, али да број никада није могао-замјениити памет.

Милутин Гарашанин

Кад вас нико не напада, бране вас са-мо ласкавци и они, који од вас очекују-неку корист; кад вас већина напушта, бране вас само прави пријатељи.

Кавур.

Црва можете ставити на врх највише-га брда, па ће опет остати црв.

Гдје је много грјешника, мало је стида.

Сенека.

Ако је правда уклоњена, шта су друго-државе него велика разбојничтва?

Св. Аугустин

Жуђња за влашћу жешта је од свију-страсти.

К. Тацит

Има људи, који често раде као дјена, која у скудеца, из којег се папију, ба-цају камење и смет.

Јан Колар

Српски народно-црквени сабор

С. Карловци, септембра 1908.

У уторак се поново састао српски на-родно-црквени сабор, ради поновног из-бора српског патријарха. Сједицама ру-ководи епископ Мирон Шевић, који саоп-штава, отварајући сабор, да је извјештен-да је краљ издао ријешење у ствари из-бора патријарха, због чега је и саввао-сабор на окупи.

Пошто је прочитан и овјерен записник-пошљедне сједнице, др. Душан Поповић-изашао је с приједлогом, да се прво-прочитају пријаве, које су стигле сабору.

Неки посланици су у почетку били томе-противни, али послје попустише, те се-прочиташе пријаве, међу којима је и при-јава да Валеријан Прибићевић није могао-доћи на сабор, јер се налази у притвору, окривљен због велеиздаје. Др. Д. Поло-вић тражи да ову пријаву проучи на-рочити одбор, али се Мита Мушички томе-противи, те је Поповићев приједлог од-бијен. Краљевски комесар, министар Гин-тер, поднио је наредбу, којом се избор-епископа Гаврила Змејановића пониш-тава и наређује нови избор. Тим указом-прочитаним уједно се сабору даје на зна-ње и позива се да са искључењем одби-јене особе, обнови нов избор ради по-пуњења архијепископске митрополитско-патријаршијске катедре. Затим је краљев-комесар позвао сабор, да за нови избор-у року од три дана дан одреди. И на-редба и позив комесарев прочитани су-прво на мађарски, а послје на српски-језик.

Када је краљев комесар напустио дво-рану, посланици самосталних радикали-протестовали су што је наредба и са-општење било и на мађарском језику, а-у име радикала др. Жарко Миладиновић-изјавио је да сматрају српски текст за-аутентичан. Др. Петар Белобрк захтије-вао је да се образложе нарочити одбор, да види јели пријевод вјеран оригиналу, али се др. Жарко Миладиновић томе-противно, те је ријешено да се упути и при-

јевод одбору за приједлоге, што је и ус-војено.

Послје подне Сабор је наставио рад-читањем и овјеравањем записника сјед-нице од прије подне, послје чега је по-ведена ријеч, да ли ће Сабор прекинути-рад и изврши избор патријарха, или да-се текући послови сврше. Једни су били-за то, да се сједнице одложе док се не-учини савјетовање за избор патријарха, док су други хтјели да се ријени пита-ње о Валеријану Прибићевићу. Најзад је-ријешено, да се сједнице закључе и да-се послје два дана изврши избор па-тријарха.

За свога кандидата радикали су овога-пута били истакли бачког епископа Ми-трофана Шенића, који им је изјавио да-ће се примити само тако, ако га сви по-сланици буду изгласили.

И Митрофан Шенић био је изабран. Али како су за њега гласали само ради-кални посланици, то је он краљевом ко-месару поднио ову оставку: „Овим из-јављујем, да високим српским народно-црквеним сабором обављени избор сми-рености моје на упражњењу столицу архи-јепископа и митрополита патријарха срп-ског, који је избор усљедио противу моје-већ изјављене жеље, примиги не могу.“

Краљев комесар је ову оставку сјутра-дан саопштио сабору, те се и по трећи-пут приступило избору патријарха.

Како је очигледно било, да нема дру-гог излаза но гласати за владиног кан-дидата, епископа Лукијана Богдановића, то је не трећем избору гласано за њега, те је он и изабран за патријарха.

Избор Богдановића није учинио вели-ки утисак само за то што се зна, да је он по невољи изабран.

На тај начин ће на столицу српског-патријарха у Српјемскијем Карловцима-засјести Лукијан Богдановић.

В.

Српство

Пасивна ресистенција слагача. У ци-јелој Босни и Херцеговини слагачи су об-јавили пасивну ресистенцију, те је „Ср-пска Ријеч“ изашла са сним бијела.

Српски универзитет. На српски су се-универзитет уписали: 181 редовних и 14-вапредних слушалаца на правни факу-лтет; 73 редовних и 6 вапредних слуша-лаца на технички и 53 редовних и 10-вапредних слушалаца на филозовски фа-култет.

Словенство

Краљевина Бугарска. Бугарски листо-пи се надају, да ће из конфликта са Тур-ском извући као сатисфакцију користи-и изјосе како би требало Бугарској до-зволити да се прогласи за краљевину, те-да јој се сада не дешавају неприлике-као ово сад.

Противу ћирилице. Сточни пасоши-у Хрватској и Славонији до сада су пи-сани и ћирилицом, али је сада влада за-бранила, да се пасоши ови попуњавају-ћирилицом.

Словени и Талијани. Како је у Ис-три велика нетрпељивост између Слове-на и Талијана, то је аустриска влада, да-би избјегла сукобе између њих, одредила из-борне округе, у којима ће се кандидовати-само Талијани. Али Талијани су се ни-јесу тиме задовољили, него су, проти-ву Словена, истакли своје кандидате и-ондје, гдје је словенски елемент носно-побједу. Овај поступак је Словене у Ис-три толико узбудио, да су сада они ри-јешили да улазе у отворену изборну бо-рбу противу Талијана, налазећи, да ће-Талијане на изборима са свим потиснути.

Руски цар купује острво. Новине до-носе, да ће руски цар купити острво Ка-па у финским водама и да ће на њему-подићи себи летњикован.

Чешки меморандум. Чешко народно-вијеће пратало је депутацију у Беч, да-поднесу министру предсједнику Беку и-заједничком министру др. Прашкемо-меморандум за отварање чешких школа, гдје-их нема а гдје је осјетна потреба. Њима-је обећано, да ће се њиховој жељи иза-ћи у сусрјет.

Демонстрација у Дубровнику. Ових-дана су се збиле велике демонстраци-је у Дубровнику. Својим понашањем ове-демонстрације су изазвали Талијани, ко-ји су на крају збо протрли. Многи су по-вријеђени, а сви талијански натписи над-радњама раздупани су.

Мисли српских листова

Лакомисленост је загазити у оно, што-се не може извести; непромишљеним-поступком довести у опасност знојем и-крвију стечена права...

Ко пак све ово зна; свјесан је онога-што чини, свјесан је могућних пошљеди-ца, па ипак то чини — тај више није-лакомислен, тај је неваљало.

Новосадска „Застава“

Пред изборима у Далмацији

Дубровник, септембра.

Ни за једну се земљу не може рећи да-је крај организације — без организација-и крај странака — без странака, као што-се то може с правом рећи за Далмацију. То је небројено пута до сада засиједо-чено, али се најбоље огледа сада пред-саборским изборима.

Срби у Далмацији имају само једну-странку. То је српска народна странка. Али и ако постоји та једина организа-ција, ипак не значи да су сви Срби сло-жни, и да су у њој. Напротив, растројство-је такво, да је и међу Србима велика поц-јепаност. Овом приликом та је поцјепан-ост најјаче избила.

Хрвати имају три странке: праванку, хрватску и напредну. Странака прапа је-од најстаријих. Њој је на челу Иво Про-дан. Али и ако стара, у њој је расуло-највеће. Она се још није могла никакво-да груписе, нити да заједнички ради. То-долази од туда, што међу присталицама-оне странке има велики број недисци-плинованих чланова, који се више пово-де за личним обзирима него за начелима. Од туда и бива да пристане оне стран-ке бирају чак и људе, који им нијесу јед-номисленици и што се организација ни-мало не протеже и на њих.

Хрватској странци на челу је др. Анте-Трумбић. И он је један од оних ускока-праваних странака, који је, у друштву Пе-ра Чингрије и Милића и Јурја Бианки-ниа, образовао ову странку, пошто није-могао да постигне успјех међу поцјепан-им праванима. Ова странка је састав-љена од назадованих чланова странке-права и најстарије странке у Далмацији, народне, која се потпуно губи. Ова стран-ка је у почетку имала лијепе изгледе на-успјех, у толико прије што су на њеном-врху били најугледнији људи из Далма-ције. Пошљедња скупштина ове странке-и иступ Чингрије из ње показује, да је-и ову странку снашло оно од чега пате-све политичке организације у Далмацији-децентрализација.

Трећа је странка народна напредна т. зв. пучка, којој је на челу др. Ј. Смедлака. Она је најмлађа, али најбоље организо-вана.

Талијани имају само једну странку, али-она представља компактну масу.

А сав тај политички живот у Далма-цији није ни мало за похвалу, јер му је-главно обилежје неслога и поцјепаност-и крај свега тога, што дана, који Дал-мација сада преживљаје, императивно зах-тијевају да се овој несрећености и расу-лу стане на пут.

Све ове странке битно се међу собом-не разликују. Општа, главна задаћа им-је иста. Па не само што међу њима нема-каква споразума, но, чак, и у свима тим-странкама избија јака непријатељност.

Српска народна странка још најгоре-стоје. То је права политичка организа-ција на — паширу. Она није била у ста-њу још да сриједи своје становиште, да-се прибере, а од компромиса са hrvat-ским странкама ни помена нема. Али све-и да би хтјела што да учини, тешкоћа-је и од туда, што и саме хрватске стран-ке нијесу срећене. И у њима и међу њима-води се таква разуздана, распасана и жуч-на борба, да је жалосно погледати.

А да се хоће, да се прегне, могло би-се учинити много за општу, народну-ствар, која нарочито у овим тешким вре-менима изискује од истакнутих људи у-Далмацији и жртава и прегнућа.

Огромна је штета што српски и hrvat-ским народ овако поцијепан и неспреман-улази у изборну борбу. Штета је и по-народ, и по општу ствар. Њиховим не-слогом само се непријатељ може корис-тити, а то не треба ни у ком случају доз-волити.

Избори су на прагу, али има још и-времена и могућности да се постигне оно-што се до сада пропустило. И Срби и-Хрвати треба да се освијести. Нарочито-истакнути српски и хрватски прваци тре-ба да буду свјесни и да појме ситуацију. Сваки је тренутак скупоцјен; не треба ни-часа почасити, не треба тонити у нареду-и апатији. Народна ствар зоне на рад, истрајан, поштен и користан рад.

Н.

Наши Записи

Политика клевета

Биоградске „Вечерње Новости“ доносе: Прије једног десетак дана „Политика“ је дошљела један бесомучан уводни чла-нак, противу Црне Горе под насловом: „Црногорски ужаси“. Тон и дијект тога-чланка били су тако необуздани, да смо

се ми не мало изненадили, откуд „Политици“ одједанпут толика срџба проти-Црне Горе. У том чланку на дуго и на широко приповједало се о неком крвавом сукобу власти с племеном око неке горе, како је било мртвих и рањених, како су многи поапшени и како сад предстоји побуна читавог племена Кучи. Чекали смо да се то обистини. Ако је макар и најмање истина, прихватиће и други. Али други жалоснијега Драгутина Илића, су бугали, али то је био прави знак да је „Политика“ лагала. Сад долази и „Цетињски Вјесник“. Он се зграђава на безочност „Политикину“ и оглашује да је све што је она у речном чланку донијела, од словца до словца пука измишљотина. А? Шта кажеш на то гиздана „Политико“ у женским гаџицама и шлингерачима?

Јест, у „Политици“ два кршна Србина од Косова, кроје данас судбину Српства и налазе да и они треба који клин да ударе између Србије и Црне Горе“.

Брадати Драгутин

Исти лист доноси о уреднику „Србије“, Драгутину Илићу ову билешку:

„Хајка на Српство води се од Аустрије, коју посведневно глорификује званична Црна Гора“.

Тако нише брадати Драгутин у својем листићу, који вирн из цела једнога високога господина.

То је мангунска лаж. Нигдје Црна Гора није ни речју глорификовала хајку на Српство од стране Аустрије. То се зове јавно, без икаквог стида и срама обмањивати српску читалачку публику.

Мјесто што тако лаже, боље би било да се брадати Драгутин мало задржи на оном глорификовању његовог карактера, које је учинила „Правда“, што ћути као риба?

Допутавао у Биоград.

Биоградски листови јављају, да је у Биоград допутовао К. Доминковић, уредник „Дубровника“.

Са нестрпљивом очекујемо, хоће ли последице повратка г. Доминковића из Биограда лист „Дубровник“ бити агресивнији у писању против Црне Горе.

Младо-турски покрет

Догађаји у Турској још једнако на се привлаче пажњу. Све до год се не буду тамо прилике средиле и настало нормално стање — нашо је потребно још времена — они ће и на даље привлачити пажњу нашу и ми ћемо бити принуђени да се бавимо њима. Истина, за сада је настало неко затишје, али како се изборни дани приближују, то ће догађаји у отоманској империји бити још интересантнији.

Послије прокламовања устава у Турској су покренути многи листови турски, грчки и бугарски. Срби су крај „Цариградског Гласника“ покренули само у Скопљу лист „Вардар“.

Уставним стањем у Турској није се стало на пут нетрпљивости међу народностима. Што више, изгледа да је та нетрпљивост сада појачана и да се међу народностима више сада мре и више гоне него раније; нарочито се то испољава међу Бугарима и Грцима и Србима и Бугарима.

Као и до сада, ми ћемо се и овом приликом зауставити искључиво на извјештаје што их добијамо из тих крајева.

Најновије вјести

Положај владе је доста неповољан. Турски чиновници су демонстративно противу министра јавних послова Норадинџања, што као Јермени помаже Јермене. Негодовање је исто тако противу великог везира Ђамил-паше и министра Хаки-паше.

Влада ће остати до отварања скупштине.

Порта је ријешила да Бугарској не даје никакву задовољштину.

Штрајкачи железничари одбили су понуду за преговоре, али су доцније пристали да преговарају и како су им услови уважени, штрајк су обуставили.

Судејмин-паша из Плевала, које је овако ратоборно причао како је побјегао због притиска Срба, демантује то сада и изјављује, да је на дозвољен начин отишао из Плевала, а са знањем турске владе.

Бугари не престају да врше притисак над Македонцима, због чега долазе често у сукоб са Србима.

Поглед по свијету

Догађаји у Персији

Како кога дана у Персији је све веће негодовање, а на многим мјестима појављују се и буне. Тако се сада јавља да се на југу диле побуне и кад је шах пратио свог изасланика, дознао је, да се

буне зато што би хтјели да се скупштина састане. Изасланик шахов покушао је на лијеп начин, да се мир поврати, али му то није испало за руком, те је шах наредио да се у Табризу предузму најоштрије мјере. Како је у томе дошао и савјет од стране Русије, да шах поврати скупштину, то се шах изјаснио да ће се по томе савјету поступити и да ће се за који дан расписати избори.

Турска и Бугарска.

Због игнорисања Бугарске од стране Турске у дипломатским круговима настала је узбураност. Као што се зна, то се игнорисање састојало у овоме: Тешик паша је приредно дипломатски ручак, на коме је позвао све стране дипломате у Цариграду, искључујући бугарског агента Гешова, кога је та непажња дирнула, те се писмено обратио министарству спољних послова да објашњење. Министар спољних послова то писмо преда министру унутрашњих дјела, хотећи тиме, да потврди своје раније мишљење, да се Бугарска сматра још назална држава. Гешов се обратио дипломатском кору за посредовање, али како ни у томе није успио, напустио је Цариград и отишао у Бугарску, док је његов замјеник упутио влади турској општу ноту. Овај поступак наишао је на велико одобравање у турској штампи, али га бугарска штампа напада. Она изјављује, да је тај непромишљени корак ишао на то да Бугарску унизи, али да је нелогичан и непаметан: Турска је Бугарску признавала као самосталну државу до сада. Најбоље о томе свједочи то, што је Бугарској дозвољено да потпише ријешења хашке конференције мира. Сем тога када је проглашено уставно стање и кад је Султан пред дипломатима полагао заклетву био је ту и бугарски агент и т. д. Поред тога што се аустријски посланик гроф Палавичини заузео за ову ствар, и Русија је уложила протест противу поступка Тешик паше и како су се и у Цариграду тргли и шидјели да их то може скупо стати, то се ради на томе да цијела ова ствар легне и да се на миру прође.

Дневне новости

Дворске вјести. Њихова Краљ. Височанства Престолонашљедник Књаз Данило и Престолонашљедница Књагиња Милица пратили су се данас по подне преко Котора из Мекленбург-Стрелица на Цетиње.

Вратили се са маневара. Г. г. бригадир, сердар Јанко Вукотић, капетан П. Мартиновић и поручник Б. Врбица вратили су се синоћ на Цетиње из Француске, гдје су нашу војску заступали на маневрима француске војске. Како смо сазнали, нашим изасланицима на сваком је кораку на француским маневрима указивана ријетка пажња, како од стране француских, тако и од страних присутних официра. Прије повратка из Француске, наши су изасланици били навратили у Париз, гдје су с осталим страним официрима-изасланицима били представљени Предсједнику Републике, Њ. Е. Господину Фалијеру.

Постављен за секретара. Указом Господаревим за секретара I. кл. министарства финансија постављен је г. д-р Секула Дрљевић. Кроз све године свога школовања, од почетка па до пошљеднега ригороза, г. Дрљевић је с одличним успјехом полагао своје испите. Како је познато, у Аустро-Угарској бивају њени поданици, који покажу такав одличан успјех, промовирани на част доктора sub auspiciis regis. Г. д-р. Дрљевић је први син наше земље, који има такве ријетке квалификације о својој теоријској спреми. Желети је, да и у практичном раду покаже сличан успјех.

Црногорска Банка. Досадањи управник Црногорске Банке, г. Јован Ђуричић, за кога смо раније јавили да је поднио оставку, отпутовао је са Цетиња и на његово мјесто постављен је за вршиоца дужности најспремнији банкарски чиновник у нас г. Димитрије Богојевић, чиновник ове банке. Младом г. Богојевићу, који је у нас познат са свога савјесног, марљивог и честитог рада, желимо сваки

успјех у управљању овим нашим новчаним заводом.

Прва локомотива на Виру. Данас ће на Виру приспјети прва локомотива жељезнице од Бара до Скадарскога Језера. Пруга је, дакле, готова, те ће се ускоро моћи предати саобраћају, пошто се утврди и слегне.

До 15. октобра. До 15. октобра биће сасвијем готов нови пут од Подгорице до Колашина. Велики жељезни мост на Морачи код Биоча постављен је ових дана. Пут ће се ове јесени одмах отворити и предати саобраћају.

Суђење „Српској Ријечи“. Због фалсификата писма г. бригадира Ј. Вукотића, по његовој тужби суд у Сарајеву приказао је јавну расправу на 12. октобра по новоме. Вјерујемо, да је то тако дивна прилика за одговорнога уредника „Српске Ријечи“, да докаже, да ли је тај лист фалсификатор, или су „никоговићи“ они, које је незаслужено напао.

Скупоћа вина. Ове су године виногради у Црној Гори родили као мало кад до сада. Грођа има у изобиљу, вина ће бити више но судона за њега. Па ипак по нашим варошима, нарочито на Цетињу, вино се по кафанама и гостионицама продаје готово по старој цијени. Зашто да обилност рода не би утицала на спуштање цијене? Право би било, јер није право да га потрошачи плаћају као и прије. Општинске би власти могле у томе да посредују.

Вријеме. Ова дуготрајна јесења суша већ је свакоме досадила. Прашина је по друмовима дебела као зими од студени размрљени снијег. Путници, који из Котора долазе на колима, изгледају кад се појаве на Цетињу, као да су цео дан провели у каквоме млину. То већ није амизантно ни за оригиналне Енглезе и Енглезице! А како ли је тек на Цетињу? Пред вече цијела пријестоница изгледа као нека тајанствена варош, чије куће провирују из облака прашине. Кијавица је сад позната болест на Цетињу. Многи су почели да говоре као онај мајор „новићар“, који је из Биограда прољетос био дошао на јавну расправу. Изгледа да ће ово досадно вријеме дужије потрајати и да ће се до прве веће јесење кише, у оскудици воде, попити још доста пива.

Академичари у Хрватској

Успљед пензионисања и отпуштања двојице професора универзитета у Загребу, слушаоци тога универзитета су уложили протест, али како тиме нијесу били ништа постигли, ријешили су да на владин поступак према њиховим професорима реагирају на тај начин, што су напустили сви листом загребачки универзитет, те су отишли у Праг, Биоград, Грац и др. мјеста, гдје су наставили своје студије.

Они су намјеравали да ову започету борбу за част и слободу повријеђеног свеучилишта продуже на исти начин и ове школске године, али су сада одустали од те намјере, што се види из прогласа, упућеног академичарима.

„Прошли семестар“, вели се у прогласу, „кад се нашем захтјеву гледе задовољштине није удовољило, закључили смо опћи ђачки штрајк, који смо провели демонстративном емиграцијом цијелокупне омладине. Та је емиграција потпуно проведена била и получила је свој успјех. Значила је протест и оптужбу наших прилика пред страним свијетом, а то је зависта и било.“

Прва етапа ове борбе је довршена, а нашем захтјеву није међутим још ни данас удовољено. Треба да се дакле латимо других позитивних средстава“.

Зато су се академичари ријешили да се поново упишу на свеучилиште у Загребу и да на хрватском земљишту продуже отворену борбу противу садашњег режима у Хрватској, борећи се раме уз раме са народом, који такође ову борбу помаже.

На тај начин емиграција слушаца загребачког свеучилишта је обустављена, те се очекују у Загребу догађаји, које ће изазвати академичари у борби противу садашњег режима у Хрватској.

Академичари ће у октобру држати у Загребу скупштину и на тој дјетално утврдити своје ставовиште.

Народно здравље

Противу комараца. Позната је ствар да једна прста наших комараца превоси тропину и то се најбоље описује у Бару и мјестима крај мора и језера. Зато је и појавило што се препоручује свакоме у тим крајевима, да се од уједа комараца чувају. Нарочито су они опасни по оне, на које они иначе радо падају. То су они за које неже да су сатке крпн, ма да је томе са свим други узрок. Прво позната је ствар да комарци појединако свакоме не досађују. Док на неке јуре, друге оклањ додиру, а трећима и не пристицају. А томе је прво прост узрок. Непригоданост љетара утиче на то да они људи нијесу једнаког мириса, да се на сваког човјека не испарива поједнак мирис. И како комарци не могу све мирисе да подједнако снине, како су им неки пријатни, а неки крпки, то они различито и прилазе човјеку. Исто тако причињено је и то, да комарци нерало нападају и на људе, који једу много кисело, луто, слано и т.д., јер им јаки зачини промјењује мирис коже. На тога се закључује, да је најбоље средство, да се човјек опрости комараца то, што ће се постарати да промјењује мирис коже, а то се најлакше постиже тако, што се пажљиво мирише, који ће бити јачи од његова испарива, а који ће компирисати бити крпкији. Комарци бјеже од мириса мушара и рипиона (дебела) уља.

Ношење терета. У земљама, гдје је постигнуто потпуно државно уређење, строго се контролира и на народно здравље, те постоје и нарочити закони за заштиту здравља. Тако у Француској постоји закон за заштиту радника, којим се одређује да ни један радник не смije бити теретом претоварен. Тако је утврђено, да може носити радник од 14 година 10 кг., а радница 5, радник од 14—15 година 15 кг., а радница 8, радник од 16—18 година 20 кг., а радница од 16—17 година 10 кг., а од 18 година 20 кг.

Из народа

Освећење заставе. Прво Никшићско Занатлијско-радничко Удружење освештало је своју заставу на дан 7. о. мј. Већ у 8 у јутро почели су се окупљати чланови удружења, позвани гости и представници свих друштава и кренули се у 9¹ к манастиру — храму св. Василије — Острошког чудотворца овим редом: прво пјевачко друштво „Захумље“ са својом заставом, представници друштва „Бранко“, чланови занатлијско-радничког удружења са заставом, корпорације, званици и мноштво народа. Послије св. обреда — крштења заставе — којој је кумовао кап. М. Сочница — повратак је изнео-лао истим редом у кавани браће Вујица, гдје је била приређена богата закуска. Пошто су гости заузели одређена за трпезом мјеста, држао је подужни говор потпредсједник Ђ. Абрамовић, а последије је почела закуска и многобројне здравице. Прву је напео уз подужни говор, г. Ј. Хадуковић, изасланик занатлијско-радничког друштва цетињског за здравље Узвишеног Владара Књаза Господара, која је попраћена трократним „Живио Господар“. Затим је обл. економ И. Кадућеровић као представник прве Никшићске Земљорадничке Задруге уз подужни говор позвао удружења на заједнички рад, који је говор завршен громким: Живио Господар, Живио Узвишени Дом! Трећу је ријеч говорио секрет. Обл. Упр. г. М. Рамадановић представник друштва „Бранка“, који је поздравно слављенике и пожелио им слоге и успјеха. На добре жеље отпоздравно је г. И. Кадућеровић — члан удружења, и завршио ријеч: Живио Књаз Петар! Тамбурашки Збор „Захумље“ одсвирао је химну. Владин изасланик г. Д. Николић, секретар Обл. Управе, у кратким ријечима поздравно је удружење и обећао, као и досад, помоћи гдје буде требало — жељни му успјеха. — Даље су прикладне говоре држали г. В. Радичевић, представник радничког друштва, кап. Сочница, М. Ђујић, Р. Вукотић и др. — Збор „Захумље“ на задовољство је пропратио сваки говор. Лијеним говорима није било краја, а љубавно нуђење и предсуглашност чланова и предсједника В. Настаћа, и Вукићевића заслужује похвалу. Пошто су се гости почастили, настао је акт — укидање клинова (чавала) у копље нове заставе, када је палио добротворних прилога. Послије и ове церемоније, већи дио гостију разишло се, а чланови се веселили — и веселе наставили до поноћи уз дивну свирку збора „Захумље“, гдје се је омладина изиграла дивних игара.

Дај Боже, да се овакав светковини чешће прослављају и Задругарство се шири и напредује

Књижевност

Како смо бирали патријархе? Јако Томић прештампан је на новогодишње „Заставе“ под својим именом и оштетио их у засебној књизи под насловом „Како смо бирали патријархе кроз 200 година?“. Цијена је књиге 40 пара.

Антисемитски покрет. Милан (Мраковић), новинар из Београда, који је на челу антисемитског покрета у Хрватској и Словенији, штампан је књигу под насловом „Једногодишњица (Обрада)“ књиге антисемитског рада. У овој књизи он говори против Јевреја. Цијена је 10 пара.

Књижевни глас. Још за који дан изаћи ће први један посвећен патријарху: „Филип за школу и самостан од Огута и Хенслада“, која је за неколико година изашла већ у седмом издању и даље.

Подписани се ријешили да преведу баш ово дјело, што се ријешити може ваљда и преко књиге која уз сваку авантуру остаје опет популарна, а особито прегледно и јасно тумачи природне појаве.

Дале ирландије, којима се одликује ово узорно дјело, и због којих та школа књига има велику вредност, јеру: згодна изјављивања индуктивног и дедуктивног пута, јасно и уједињено спајање физике и математике, много практичних примјера и задаћа, за тих гдје је опрема.

Опјенивача ове књиге патјечу се у истинању неких ирландија, да чонек већина, која је оцијена лепота и понашања, те је препоручују за гимназије и реалне, а крајинско баларско мипостарити увело је је као учебник у учитељским школама.

Натик и неких оцијена олог дјела штампанеко у самој књизи, а сада ево шта каже о тој професор др Милер у листу „Natur“.

Насеље је по овој књизи учити физичку. Изнапредом јасноћом и по основи добро смислићу дају се писли послат. Поред ене изванредности, којом је књига прожета, одликује се она још савом практичношћу. Тома су долазе ене и то тако, да се потпуно подудару са знаиством еликтином страном укључују дјела. Кратко речено, књига има толико ириједна припознана неагошких особина, и то како теоријских тако и практичних, да је и поред све знаиствености наила познати популарном. Оно је изнапредом јасна књига, онаких неми много. На свега се улажује љубав и оданост према учењу, њен улазак дојам осјетиће број сваки читалац.

Књига изашла из издавања владе за Босну и Херцеговину, те ће бити вриједно опремања на што је и оргинал. А преношено разиће пажљиво и осјетиће се ве само на савршеном разићу језика, већ и на наше прилике, настојали су, да језик буде чист и прилазан.

С тога смо слободно овим упозорити п. н. директоре и управитеље школа, све колеге и пријатеље природних наука, а заим г. г. књижаре, да при парубици књига изнаде обзир узети на ово дјело.

У Сарајеву, мјесеца Јула 1908. год.

Иван Крчмарич,

проф. учит. школе

Стево Марковић,

учитељ учитељске школе.

Српска Књижевна Задруга

— позив на упис —

Седамнаесто редовно коло књига Српске Књижевне Задруге за 1908. годину доштамава се, а биће до половине месеца септембра и укоричено, тако да ће разишћување задругарима почети тачно 1. октобра ове године, како то прописује Задругин пословник.

У овоме су колу ови списи:

1. Песме Јована Дучића.

2. Један разорен ум и Записник једнога покојника, приповетке Лазе Комарчића.

3. Ђидо, слика у 5 чинова с певањем, од Ј. М. Веселиновића и Д. Брзака, с партитурама од Д. Јенка.

4. Хаџи Диша, роман из живота старог Београда, од Драгутина Ј. Илића.

5. Енеида, спев Вергилија (друга половина), превео с латинскога и коментар написао др. Никола Вулић.

6. Ловчеви записи (прва половина), од И. С. Тургењева, превео Јован Максимовић.

7. Историја савремене образованости, књига III, од Шарла Сенобоса, превели Владимир Радојевић и Миливоје Анастасијевић.

При спреми овога кола управа се старала да задоволи потребе и захтеве најширих слојева наше читалачке публике, да сваки задругар у овоме колу нађе за себе бар 3—4 књиге, које му исплаћују цело коло, помажући тако друге задругаре да по јевтину цену дођу до других, нама потребних књига. У томе потпуно задругарскоме духу и лежи снага наше Књижевне Задруге, која је једино на тај начин у стању да растури по српскоме народу по 7.000 комплета, дакле од 30.000 књига на годину, док иначе и најбоља српска књига једна налази 1000, у изузетним случајевима и нешто више купаца. Полазећи с те основе, управа Задругина моли све вредне и заузимљиве по-

вереника, да настану да ове године упишу још много више задругара, како би се наша књига из године у годину растурила у све већем броју и у све даље и забаченије крајеве Српства. Задруга и повереници не смеју се задовољавати лањским бројем: поред већ више или мање поузданих старих задругара треба Задруги и задругарскога подмлатка и нових извора. С тога нека повереници настану да у своме месту нађу поред досадашњих и нове задругаре, а нека уз то распрострају свој рад и на околна места, у којима још нису имали задругара. Наси наши вредни повереници неуморно и по неколико пута закуцају на свака српска врата, па ће број задругара стално радити, а Задруга све више снажити се, да свој културни задатак врши све силније. Број задругара лањскога, XVI. кола дошао је до душе опет до близу 7.000, али је тај број још увек недовољан према културној снази српскога народа. Један озбиљан поглед повереника у преглед задругара по покрајинама и местима, штампан у 11. и 12. броју „Српске Књижевне Задруге“ од 1. августа ове године, показује им најбоље, колико још могу и колико још имају да ураде у својој најближој околини. Та када Матица Хрватска, основана на истој основици, на којој и Српска Књижевна Задруга, може имати годишње 12.000 и више чланова, могла би тај број постићи и наша Задруга. Само повереници треба да су прожети уверењем, да они нису обични продавци, већ културни радници свога народа, коме овим послом дају добру и једину књигу. Нарочито то требају да имају на уму свештеници и учитељи народни, којима растурање оваквих књига спада у најзахвалније послове њихова великога културног задатка. Када наши повереници буду и сами тако схватили овај поверенички посао и тако га буду представили и купцима, несумњиво ће се број задругара за кратко време удвостручити, те учинити да се и тиме српски народ изједначи са својим хрватским братом.

Купување задругарских улога треба по-чети одмах и улоге што пре послати и-скључиво благајницима Српске Књижевне Задруге. Повереници ван Србије могу, ако им је згодније, улог послати на адресу Задругину и у Земун (Zemlin, poste restante), али се моле да истога дана о томе известе дописником управу Задругину у Београду, како улог не би дуго лежао на земунској пошти.

Експедовање књига вршиће се строго оним редом, којим стигну улоги, те се моле повереници и задругари да похитају са слањем улога, ако су ради да књиге раније добију.

Улоги су задругарски ови:

1. Добротвори плаћају сто (100) динара или круна од једном или у три узастопне годишње отплате и добијају за то књиге од дана уписа, па док су год живи. Ако ли хоће и до сада изашла кола (I—XVI, сем свеске 57., које је сасвим нестало) уступиће им Задруга изузетно све те књиге (111) за 76 динара или круна, ако ту суму пошљу од једном.

2. Оснивачи плаћају десет (10) динара или круна годишње. Ако уплате 20 година узастопице, без прекида, увек на време, преведе се у добротворе, престају даље улагати и добијају књиге, докле су год живи. Ако пропусте коју годину, па су ради да им се наикнадно уважи и она, да им не би пропале све раније уплаћене године, дужни су за ту годину, поред оснивачкога улога, положити још онолико пута по 1 динар или 1 круну, колико је година протекло од тога прекида до године накнадне уплате.

3. Улагачи плаћају шест (6) динара или круна годишње докле су год ради примити Задругарина издања.

Сви задругари добијају од повереника признанице на положене улоге, које добротвори и оснивачи треба да чувају непрекидно, а улагачи само док добију књиге онога кола, за које су платили.

Задруга има на своје стоваришту и свих ранијих кола и продаје посебно I, V, VIII (без свеске 57., које је сасвим нестало), IX и XV по 10 динара или круна, X, XI и XII коло по 4 динара или круне, а остала кола по 6 динара или круна; сва кола пак узета од једном, даје Задруга за 96 динара или круна. Сем тога има Задруга још и од посебних издања својих (Забавника Чика Јова Српског Омладине, Ст. Новаковића Српска Књига, Ђ. М. Станојевића Србија у сликама), као и распарених свезака редовних издања и продаје их по ценама, означеним у списку издања.

Књиге шаље Задруга повереницима и задругарима о своје трошкове, само је њихова парина, где се она плаћа на књиге, укоричене у платно.

Управа Задругина добро зна, с колико

је труда, па често пута и материјалне штете скопчан рад повереника и да њих на посао и заузимање око прикупљања задругарских улога креће у првом реду чиста љубав према српској књизи и Српској Књижевној Задруги и њену задатку, а да ретко ко од њих мисли и на какву материјалну добит. Али управа сматра да није право, да ти добри људи тај теши посао раде на штету свога одмора, па неки пут и својих прихода, те је зато задругарска скупштина утврдила Задругиним правилима, да се повереницима за њихов рад да скромна награда. И према томе повереници имају за свој труд и трошкове преписке (по чл. 16. Правила):

1. од прикупљених и послатих добротворских улога, уплата и доплата два од сто (20%);

2. од прикупљених и послатих оснивачких и улагачких уплата дванаест од сто (12%);

3. од прикупљених и послатих новаца за ранија кола (I—XVI) двадесет од сто (20%);

4. од прикупљених и послатих преписате нареднога „Забавника“ дванаести на сто (12%), а од ранијих књига „Забавника“ тридесет на сто (30%);

5. од прикупљених и послатих новаца за засебна издања и распарене свеске редовних издања тридесет од сто (30%), од дела која Задруга има у комисион дванаест од сто (12%).

Проценат овај моле се повереници да сами задрже при слању улога и новаца за ранија кола и споредна издања, само нека то тачно назначе у обрачуна.

Поред тога повереници имају право на Задругино скупштинско признање и избор за добротвора, ако за три године скупе 150, а за 5 година 250 задругара.

Књиге за себе, ако их желе имати, повереници морају плаћати као и сви задругари, морају се дакле и сами уписати за задругаре. То је лепше и за повереника, јер тако постају и они чланови Задругине, а и за Задругу, јер не мора водити посебни рачун о бесплатним повереничким компетима.

Молећи још једном поверенике и задругаре да пожуре са слањем улога и да настану да се у Задругино коло ухвати све већи број српских синова и кћери, шаљемо свима искрен српски поздрав и захвалност на одзиву.

12. августа 1908. год.

у Београду.

Благајник	Председник
Х. Лилер	Ст. Новаковић
Тажник	Потпредседник
Драг. Костић	Ср. Ј. Стојковић

Чланови:
А. Ј. Стевановић, Ант. Пантовић, Борян. Ј. Поповић, Драг. М. Јанковић, Жив. Ј. Јуришић, Јаша М. Продановић, Јер. Скерлић, Мирко М. Поповић, др. Св. М. Марковић.

Из бијелога свијета

Утопио се у вино. Многи веле, да је моћ вина силна. Њоме гасе жеђ, лијече се, бацају у заборав недаће и вином гуше болове душе своје. Али ово што се десило у Барселони јединствено је. Млади Баларт, чиновник винарске, заволио је ћерку једне вратарке. Дјевојче је било лијепо и милостиво и љубав му је љубављу одвраћало. Али њеној матери се то није свиђало. Она младога Баларта није могла никак да подноси и ако је он био добар момак и на добром положају. Она не само што је украћавала ћерки саста-нак са њиме, него је и њему читале лекције. Због тога је дошла у сукоб са Балартом, кога је њен оштри језик толико наљутио, да се био потпуно заборавио, те је дохватио једно дрво и тако незгодно вратуку ударио, да се онесвјестила и сју-гута дан од удара умрла. Када је власт потражила Баларта, није га никакмо могла наћи. Тражила га је на све стране, али залула. Најзад се власт ријешила да претражи цео магацин вина, у коме је Баларт радио. Претурили су гасе, али од њега не бијаше ни трага ни слеса. Нај-зад открише покривач од једне огромне бачве, која је хватала 35.000 литара вина и запрепастише се када у вину видјеше тијело Балартово. Он је скочио у вино и удавио се. Баларта су саранили, али је власник вина на великој муци. Власт му је наредила да вино проспе, али како оно представља огроман капитал, он би хтио испод руке да га прода, ма да је по њему пливао мртав Баларт.

Несрећа на жељезници. У Пешти се десила велика жељезничка несрећа. Воз, који је из Кошица за Пешту ишао, имао је за штив један сат задошћења. Да би то задошћење надокнадио, воз је удво-јио брзину, па је није уморио ни кад је у пештанску станицу улазио. Како је на прузи крај станице био и теретни воз, то задошћени воз јурну свом жестином

на њ, те је излетио из шина и преврну се. Возовођа, кондуктер и поштар јако су повријеђени, а исто тако и један свештеник, који је тим возом путовао. Ова се несрећа догодила кривицом шефа по-стаје Кебање, који није пријавио долазак воза.

Нов језик. Поред волапика и напред-ног есперанта постоји сада још један нов вјештачки језик, који је измислио један париски професор. Он је за основу сво-га језика узео потпу скалу: до, ре, ми, фа, сол, ла, си, и из њих сковао 2660 ријечи, које му представљају цео рјеч-ник. Са том хрипом ријечи, он је у стању да исказе сваку мисао, ако не дословно, а оно тако, да га сваки потпуно разу-мије. Док ми кажемо: „У непријатељском табору, војска је велика, на новом језику, који се зове Солресол, каже се: Сидом фамисол фамифаре фафи“. Особина о-вог језика је још и то што се да отије-вати и освирати. Изналазач његово ради сада на томе, да помоћу спектралне боје из дуге (има их седам, а ређају се овако: црвена, наранџаста, жута, зелена, плава, индиго и љубичаста) обиљежи главне ко-рене ријечи, те био одличан и за сигна-лисање.

Жртпа романа. У колико рђаво шти-во може бити од штете по омладину, најбоље је засвједочио догађај, који се десио са студентом Александром Чемер-дијем у Будим Пешти. Александар је био као ђак врло ваљан и вриједан, те је чак и слабије ђаке подучавао. Његовим вла-дањем, послушношћу и марљивошћу ње-говом, родитељи његови нијесу могли да се нахвале. И то је ишло све дотле до год Александар није почео да се бави криминалним романима. Они су му у то-ликој мјери заврнули мозак, да је само мислио о авантурама, изнесеним у њима. Нарочито је кобио на њега утицао ро-ман Шерлок Холмс, који је, на жалост, и код нас нашао читаоца. Тај глупи роман толико је зано младог студента, да је он почео да идеалише јунацима тих недотупавих романа. И он напустио да се ода гоме животу. У први мах хтио је да буде детектив, али како је видио, да то не може постићи, одлучио се да буде „страх и трепет детектива“ — лопов и разбојник. И он је почео одмах своје операције. Почео је да краде. Ситне кра-ђе су му ванредно ишле за руком, те је крао све што му је под руком долазило, али га нико није могао примјетити. Охра-брен тим успјехом, он се упусти у вра-толомне скокове. Напусти тајно роди-теље, те је бјегао по пештанским улица-ма смијерајући да отпочне теже операције. Један љетњиховац крај нароши веома му се згодан учини за његову операцију. Испитивао је терен и видио, да би мо-гао учинити и он оно што Холмсови ју-раши чине. У вече се дао на посао. О-био је врата од љетњиховца и ушао у-нутра. Како у цијелој згради није било живе душе, упалио је свијећу и стао да претурта по орманима тражећи што би могао украсти. Ноћни стражар, који је знао, да је љетњиховац напуштен, свра-тио је пажњу на свијелост и како му се учинило сумњивим, ушао је кроз про-наљена врата унутра. Чим га је Алек-сандар опazio, дао се у бјег и како није знао ни куда ће ни што ће, сакрије се у купатилу под једну каду. Стражар га је у нашао, извукао и предао поли-цији. Александар се пред полицијом прав-дао како је на љетњиховцу видио отво-рена врата, те је кроз њих ушао и како се нашао у купатилу, то је хтио само да се окупа. Полиција му није повјеро-вала, те га је предала суду, који ће му и судити.

Моћ једног миша. Кад би се рекло, да је један миш у стању да напакости цијелој нашој, а нарочито Женеви, не би нико вјеровао, али је доиста тако. Због једног миша, цијела варош остала без освјетљења, позоришне су представе биле прекинуте, многе забаве осујећене и т. д. А што је било? Женеве је ту прије неки дан остала без освјетљења. Кад је комисија отишла да потражи узрок због чега је нестало електрично освје-тљење, последије дугог испитивања, нашли су у каблу, гдје је ушао и удавио се један миш, који је нагом својим проу-зроковао да се 160000 свијетлака угасе!

На знање.

Све врсте дописних карата, повраћених са балканске изложбе у Лондону, купно сам од одбора за иску, те овјем чиним на знање сваком, ко би на мало или на велико желлио дописних карата купити, да се за то може обратити на потпи-сатог.

Препродавцима изван Цетиња — у уну-трашњости — чиним знатан попуст.

Видо Н. Мартиновић

Цетиње.